

ZAKONODAJA NA PODROJU BIOTI NEGA VARSTVA RASTLIN: SEZNAMI KORISTNIH ORGANIZMOV

Simona MAVSAR¹, Stanislav TRDAN²

¹Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo
in varstvo rastlin, Sektor za zdravje rastlin in rastlinski semenski material, Ljubljana
²Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Ljubljana

IZVLE EK

Evropska in mediteranska organizacija za varstvo rastlin (EPPO) vodi koristne organizme, ki se uporabljajo za namen bioti nega varstva rastlin, na t.i. pozitivnem EPPO seznamu. Seznam je razdeljen na tri dele, in sicer Tržno dostopni bioti ni agensi (Dodatek I), Bioti ni agensi, uspešno vneseni v okviru klasi nega bioti nega varstva (Dodatek II) in Bioti ni agensi, ki jih je EPPO v asih priporo ala za uporabo, danes pa ne ve (Dodatek III). Seznam je bil prvi odobren septembra 2001. O njegovi reviziji vsako leto odlo a Panel za bioti no varstvo rastlin (Panel on Biological Control Agents). Koristni organizmi, katerih vnos, gojenje in uporaba je, v skladu s Pravilnikom o bioti nem varstvu rastlin (Uradni list št. 45/06), dovoljena v Republiki Sloveniji, so razvrš eni na Seznam domorodnih vrst organizmov za namen bioti nega varstva rastlin in na Seznam tujerodnih vrst organizmov za namen bioti nega varstva rastlin. Oba seznama vodi Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (v nadaljnjem besedilu: Uprava) na podlagi rezultatov raziskav, strokovnih oziroma znanstvenih lankov ali drugih uradnih dokazov in pozitivnega EPPO seznama koristnih organizmov ter standarda za fitosanitarne ukrepe o varni uporabi koristnih organizmov za bioti no varstvo rastlin. Doma e raziskovalne inštitucije, zlasti Oddelek za agronomijo Biotehniške fakultete, so s preu evanjem zastopanosti naravnih sovražnikov v Sloveniji omogo ile ve anje Seznama domorodnih vrst organizmov in s tem možnosti za njihovo implementacijo v sisteme pridelave živeža v Sloveniji. V tej zvezi se je Seznam domorodnih vrst organizmov v obdobju od 2006 do 2015 pove al za 11 organizmov, in sicer leta 2008 za dve vrsti entomopatogenih ogoric (EPO) in enega parazitoida listnih uši, leta 2009 za dve vrsti EPO, enega parazitoida listnih uši in enega parazitoida š itkarjev, leta 2011 za parazitoida listnih zavrtalk, leta 2013 za enega plenilca fitofagnih pršic in enega plenilca resarjev ter leta 2015 za eno plenilsko stenico. Aktivno se je spreminjal tudi Seznam tujerodnih vrst, in sicer od leta 2006 do leta 2015 je bilo 19 sprememb.

Klju ne besede: bioti no varstvo rastlin, domorodne vrste organizmov, koristni organizmi, pravilnik, tujerodne vrste organizmov

ABSTRACT

LEGISLATION IN THE FIELD OF BIOLOGICAL CONTROL OF PLANT PESTS: LISTS OF BENEFICIAL ORGANISMS

Beneficial organisms, which can be used for the purpose of biological control of plant pests, are included on so-called positive list by European and Mediterranean Plant Protection Organization (EPPO) (EPPO). The positive list is divided into three parts: Commercially used biological control agents (Appendix I), Successfully introduced classical biological control

¹ mag., Dunajska 22, SI-1000 Ljubljana, e-mail: simona.mavsar@gov.si

² prof. dr., Jamnikarjeva 101, SI-1000 Ljubljana

agents (Appendix II), and Agents formerly listed on Appendix 1 and/or 2 but removed (Appendix 3). The positive EPPO list was first approved in September 2001. The positive EPPO list is updated annually by the Panel on Safe Use of Biological Control. Beneficial organisms, the introduction, rearing and use of which is permitted in the Republic of Slovenia pursuant to Rules on biological control of plant pests (Official Gazette RS No 45/06), shall be classified in the List of indigenous and in the List of exotic species of organisms. The List of indigenous and the List of exotic species of biological control agents shall be maintained by the Administration of the Republic of Slovenia for food safety, Veterinary Sector and Plant Protection (hereinafter as: the Administration) on the basis of the results of researches, professional or scientific articles or other official evidences, as well as the positive EPPO list of beneficial organisms of the EPPO and the standard for phytosanitary measures on the safe use of biological control agents. The List of indigenous and the List of exotic species of beneficial organisms shall be available at the Administration and on its website: <http://www.uvhvvr.gov.si/>. Slovenian research institutions, in particular the Department of Agronomy at the Biotechnical Faculty, by studying the occurrence of natural enemies in Slovenia allowed increasing the List of indigenous species of biological control agents and thus the possibility of their implementation in the system of food production in Slovenia. In this context, the List of indigenous species of biological control agents, in the period from 2006 to 2015, increased for 11 species: in 2008 for two species of entomopathogenic nematodes (EPO) and one aphid parasitoid, in 2009 for two species of EPO, one aphid parasitoid and one whitefly parasitoid, in 2011 for one leaf miners parasitoid, in 2013 for one predator of phytophagous mites and one thrips predator, and in 2015 for one predatory bug.

Key words: biological control, indigenous species of organisms, beneficial organisms, rules, exotic species of organisms

91

1 UVOD

Pomemben del pri ureditvi bioti nega varstva rastlin so sezname koristnih organizmov za namen bioti nega varstva rastlin. Na nivoju EPPO regije seznane koristnih organizmov ureja standard PM 6/3(4) Seznam organizmov za bioti no zatiranje, ki se v EPPO regiji široko uporabljajo (v nadaljnjem besedilu: standard PM 6/3(4), na nacionalnem nivoju pa Pravilnik o bioti nem varstvu rastlin (Uradni list RS št. 45/06) (v nadaljnjem besedilu: Pravilnik). Sezname koristnih organizmov za namen bioti nega varstva rastlin se spreminjajo na podlagi novih spoznanj.

2 POZITIVNI EPPO SEZNAM

Evropska in mediteranska organizacija za varstvo rastlin (EPPO) ureja koristne organizme, ki se uporabljajo za namen bioti nega varstva rastlin, na podlagi standarda PM 6/3(4). To je t.i. pozitivni EPPO seznam. Seznam je razdeljen na tri dele, in sicer Tržno dostopni bioti ni agensi (Dodatek I), Bioti ni agensi, uspešno vneseni v okviru klasi nega bioti nega varstva (Dodatek II) in Bioti ni agensi, ki jih je EPPO v asih priporo ala za uporabo, danes pa ne ve (Dodatek III).

Ta pozitivni EPPO seznam dolo a koristne organizme za namen bioti nega varstva rastlin, za katere EPPO priznava, da se uporabljajo v ve EPPO državah. Druge EPPO države lahko zato predpostavljajo z nekaj zaupanja, da je uporaba teh organizmov varna. Organizmi so uvrš eni na pozitivni EPPO seznam na podlagi strokovne presoje Skupnega EPPO/IOBC panela za bioti no varstvo rastlin (Panel on Biological Control Agents).

Za uvrstitev na pozitivni EPPO seznam mora biti organizem uspešen za klasi no bioti no zatiranje in avtohton ali pa široko razširjen v EPPO regiji oziroma se je uporabljal vsaj 5 let v vsaj petih EPPO državah (izjemoma manj, e se rastlinske vrste gojijo v le nekaj državah).

Da organizem ni uvrš en na pozitivni EPPO seznam ne pomeni, da se organizem smatra kot nevaren, ampak le, da še ni bil preu en, ali da se še ne uporablja dovolj dolgo asa, da bi se vklju il na seznam.

Mikroorganizmi, ki se uporabljajo za bioti no varstvo, se ne upoštevajo, ker so zajeti v EU Uredbi 1107/2009 ali enakovrednih predpisih v ve ini EPPO držav.

3 NACIONALNA SEZNAMA

Koristni organizmi, katerih vnos, gojenje in uporaba je, v skladu s Pravilnikom, dovoljena v Republiki Sloveniji, so razvrš eni na Seznam domorodnih in Seznam tujerodnih vrst organizmov. Seznama vodi Uprava na podlagi rezultatov raziskav, strokovnih oziroma znanstvenih lankov ali drugih uradnih dokazov in pozitivnega EPPO seznama.

Seznama sta dostopna pri Upravi in na njenih spletnih straneh: <http://www.uvhvvr.gov.si/>. Seznama sta bila prvi odobrena aprila 2006 in se glede na nova spoznanja sproti spreminjata.

3.1 Seznam domorodnih vrst organizmov za namen bioti nega varstva rastlin

Doma e raziskovalne inštitucije, zlasti Oddelek za agronomijo Biotehniške fakultete, so s preu evanjem zastopanosti naravnih sovražnikov v Sloveniji omogo ile ve anje Seznama domorodnih vrst organizmov in s tem možnosti za njihovo implementacijo v sisteme pridelave živeža v Sloveniji.

V tej zvezi se je Seznam domorodnih vrst organizmov v obdobju od 2006 do 2015 pove al za 11 organizmov, in sicer leta 2008 za dve vrsti entomopatogenih ogoric (EPO) (*Steinernema carpocapsae* in *Steinernema feltiae*) in enega parazitoida listnih uši (*Praon volucre*), leta 2009 za dve vrsti EPO (*Heterorhabditis bacteriophora* in *Steinernema kraussei*), enega parazitoida listnih uši (*Aphidius ervi*) in enega parazitoida š itkarjev (*Encarsia formosa*), leta 2011 za parazitoida listnih zavrtalk (*Diglyphus isaea*), leta 2013 za enega plenilca fitofagnih pršic (*Neoseiulus californicus*) in enega plenilca resarjev (*Amblyseius andersoni*) ter leta 2015 za eno plenilsko stenico (*Macrolophus pygmaeus*).

S Seznama domorodnih vrst organizmov sta bila leta 2015 odstranjena dva organizma, in sicer *Beauveria brongniartii* in *Macrolophus melanotoma*. Gliva *Beauveria brongniartii* je bila odstranjena s seznama, ker se dolo be Pravilnika ne uporabljajo za vnos in uporabo mikroorganizmov, ki jih urejajo predpisi s podro ja fitofarmaceutskih sredstev. Zaradi sklepa EPPO panela, da je organizem *Macrolophus pygmaeus* zaveden na pozitivnem EPPO seznamu pod napa nim imenom *Macrolophus melanotoma*, je bil slednji odstranjen s seznama, na seznam pa je bi dodan *M. pygmaeus*.

3.2 Seznam tujerodnih vrst organizmov za namen bioti nega varstva rastlin

Aktivno se spreminja tudi Seznam tujerodnih vrst organizmov, in sicer od leta 2006 do leta 2015 je bilo 19 sprememb. Na podlagi rezultatov raziskav in strokovnih oziroma znanstvenih lankov Oddelka za agronomijo Biotehniške fakultete je bilo za 9 organizmov, ki so bili vodeni na Seznamu tujerodnih organizmov, ugotovljeno, da so domorodni. V skladu z novimi ugotovitvami so bili ti organizmi odstranjeni s Seznama tujerodnih organizmov in uvrš eni na Seznam domorodnih organizmov.

S Seznama tujerodnih vrst organizmov sta bila odstranjena dva organizma, *Cales noacki* in *Lysiphlebus testaceps*, v skladu s sklepom EPPO panela, o uvrstitvi teh dveh organizmov na seznam Bioti nih agensov, ki jih je EPPO v asih priporo ala za uporabo, danes pa ne ve (Dodatek III).

Na Seznamu tujerodnih vrst organizmov je bilo popravljenih 8 imen organizmov, ki so bili zavedeni pod sinonimom.

4 SKLEP

Usmeritve na področju zdravstvenega varstva rastlin dajejo vedno večji poudarek uporabi biotičnega varstva rastlin, kot primerne na obvladovanja škodljivih organizmov v kmetijstvu in gozdarstvu. Pri tem pa je potrebno upoštevati tudi morebitno tveganje za ohranjanje narave in njene biotske raznovrstnosti, ki je veliko manjše pri vnosu domorodnih koristnih organizmov, kot pri vnosu tujerodnih organizmov. Zato domače raziskovalne institucije aktivno preučujejo zastopanost domorodnih koristnih organizmov v Sloveniji. Z inventarizacijo domorodnih koristnih organizmov se tako dopolnjuje Seznam domorodnih vrst organizmov in s tem možnosti za njihovo uporabo v pridelavi živeža v Sloveniji.

5 LITERATURA

- Pravilnik. 2006. Pravilnik o biotičnem varstvu rastlin (Uradni list RS, št. 45/06)
PM 6/3(4). List of biological control agents widely used in the EPPO region, August 2015,
http://archives.eppo.int/EPPOStandards/biocontrol_web/bio_list.htm
- Mavsar S., Knapi V. (2007). Ureditev biotičnega varstva rastlin v Sloveniji.- Zbornik predavanj in referatov 8. slovenskega posvetovanja o varstvu rastlin, Radenci, 6.-7. marec 2007. Ljubljana, Društvo za varstvo rastlin Slovenije: 55-57.